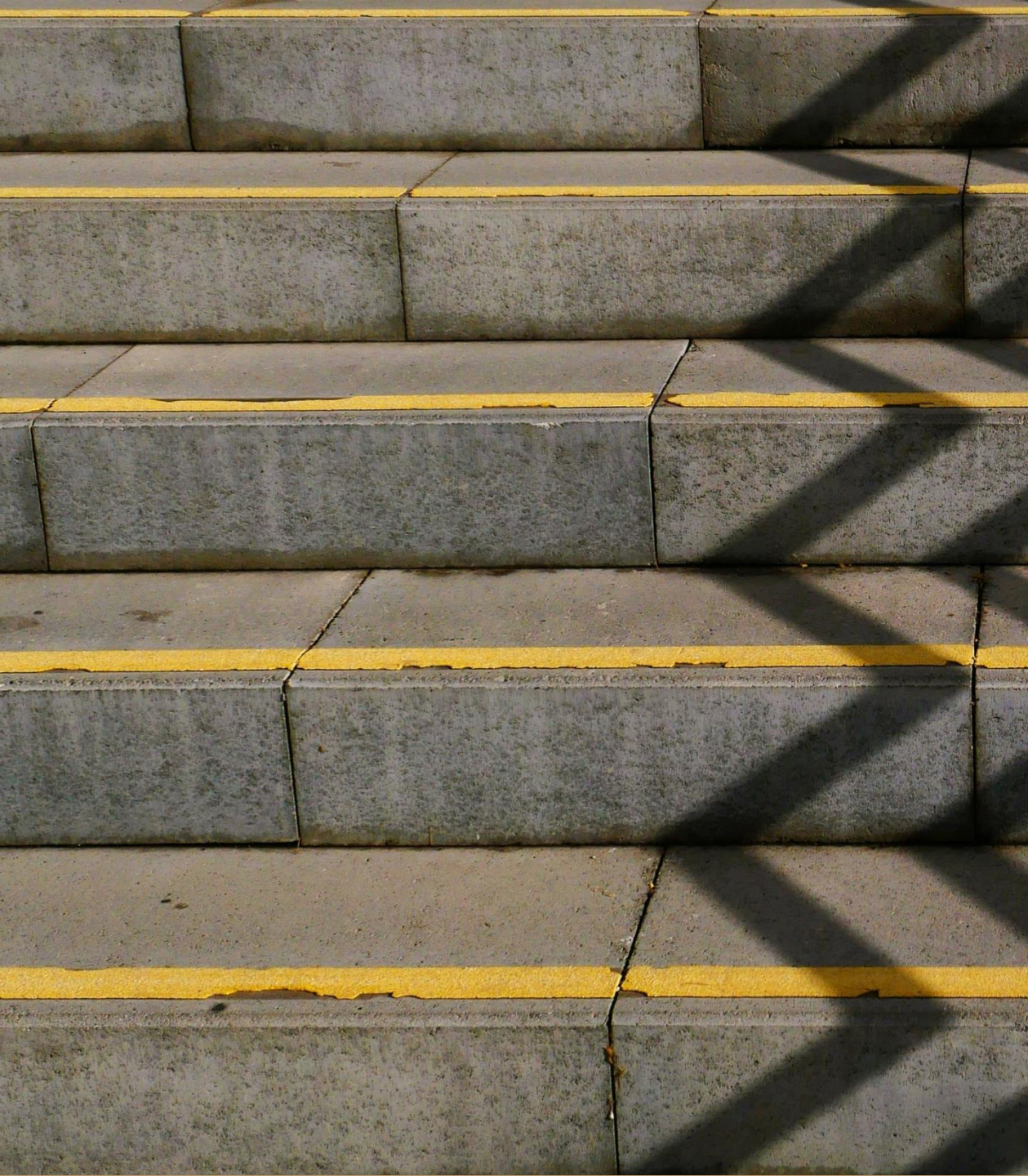

DOORBREKEN PARALLELE WERELDEN

SAMENVATTING

Onderzoek naar initiatieven die
de zorgwereld en de
samenleving verbinden

Hoe verbinden de initiatieven verschillende werelden?

In 2025 en 2026 is door stichting De Omslag en Meetellen Amsterdam in opdracht van het ministerie van VWS onderzoek uitgevoerd naar voorbeelden van initiatieven die de parallele werelden tussen de zorg(wereld) voor mensen met een beperking en de samenleving doorbreken. De centrale vraag: : ‘wat maakt dat deze initiatieven tot bloei zijn gekomen en wat zijn de risico’s?

Op zes plekken in Nederland is onderzocht hoe werelden van mensen met en zonder beperking samen komen: de inclusieve wijk Kloostervelden (Sterksel), gemengd wonen-project ListerBuur (Utrecht), opleidingsplek SterkPlaats Utrecht, de samen-naar-school-klassen van Stichting Liz (Nijmegen), zorgboerderij Slangenburg (Doetinchem) en de jaarlijkse musical van S&L Zorg (Bergen op Zoom). Samen beslaan ze wonen, leren, werken en cultuur.

Ze bereiken mensen met een licht verstandelijke beperking tot ernstige meervoudige beperkingen en psychische kwetsbaarheid.

In deel I van het onderzoek ontstond een longlist van ruim vijftig voorbeelden. Voor deel II zijn zes daarvan van dichtbij onderzocht, met observaties en interviews ter plekke.

In deel II is elk initiatief onderzocht via een casestudy: locatiebezoek met observaties, minimaal drie interviews (waar mogelijk ook met mensen uit de doelgroep zelf), een collectieve analyse met ervaringsdeskundige onderzoekers en een member check bij de initiatieven. De bevindingen zijn een momentopname en beïnvloed door wie de onderzoekers spraken: vooral de enthousiaste betrokkenen. Ze zijn een geïnformeerd oordeel, geen generaliseerbare meting van inclusie.

Deze samenvatting beschrijft de kern van de onderzoeksuitkomsten, Het volledige rapport is te lezen [via de website](#).

Inclusie gaat nooit vanzelf. Het vraagt blijvend zaaien om te kunnen blijven oogsten.

DE BELOFTE

Wat inclusie oplevert

Voor mensen met een beperking

- Meer contact en een leven dat groter is dan de zorgsetting. Deelnemers voelen zich onderdeel van de samenleving; een ouder van Stichting Liz: “mijn dochter heeft nu het beste van twee werelden”.
- Groei in zelfvertrouwen, zelfstandigheid en vaardigheden: taal, omgaan met anderen, verantwoordelijkheid dragen. Bij ListerBuur geeft een eigen woning op eigen naam rust, veiligheid en autonomie. Dit kan bijdragen aan herstel.
- In het klein: bewoners die samen koken voor de groep of tuinieren komen daarmee uit hun isolement.

Voor mensen zonder beperking

- Kinderen die dagelijks opgroeien met kinderen met een beperking ontwikkelen jong een open houding en verliezen vooroordelen. Ze zijn in het contact met mensen met een beperking soms minder ongemakkelijk dan hun ouders.
- Betekenis en voldoening door samen iets te doen. Kanttekening uit het onderzoek: waar “kunnen helpen” de belangrijkste drijfveer is, is de wederkerigheid beperkter.
- De extra begeleiding komt iedereen ten goede: bij Stichting Liz profiteren alle kinderen van de rust en structuur, bij ListerBuur is de drempel om hulp te vragen lager, ook voor huurders zonder begeleiding.

De impact is het grootst voor mensen met een beperking; voor wie geen beperking heeft, is deelname vaker een waardevolle toevoeging aan een betekenisvol leven dan een voorwaarde om mee te kunnen doen. Op de sterkste plekken, zoals ListerBuur en de Slangenburg, doen de verschillen er nauwelijks nog toe.

01

WERKZAME ELEMENTEN

Acht werkzame elementen (1-4)

1

Het begint bij een heldere visie

Alle zes initiatieven zijn gebouwd op inclusie als expliciete, gedeelde waarde, gedragen door een of meer trekkers die haar dagelijks voorleven. Waar inclusie slechts een afgeleid doel is, is inclusie zwakker. Visie is dus geen papieren voorwaarde, maar een verklarende factor.

2

Het gewone, en niet de inclusie staat voorop

De paradox uit het onderzoek: inclusie lukt het best waar de aandacht er níet op ligt. Initiatieven waar “goed buerschap”, “iedereen is hier aan het werk” en “gewoon naar school” centraal staat zijn plekken waar inclusie vaak het sterkst tot zijn recht komt. Waar ontmoeting apart georganiseerd wordt blijven de verschillen tussen mensen zichtbaarder. Inclusie is daar uitkomst, geen programma.

3

Frequent en ongepland contact is georganiseerd

Dagelijks en ongestructureerd contact (samen wonen, elkaar elke dag op school of op het werk tegenkomen) verbindt duurzamer dan projectmatig of seizoensgebonden contact. Op sommige initiatieven stopt de verbinding als de opdracht of het seizoen ten einde is.

4

De plek is toegankelijk (fysiek, sociaal en financieel)

Drempelloos en rolstoeltoegankelijk waar nodig, maar ook: midden in het gewone leven gelegen (school, wijk, hogeschool) en betaalbaar. In een van onderzochte organisaties worden prijzen bewust laag gehouden - “fijn, want ik moet van weinig geld leven”. Kleine dingen bepalen of iemand werkelijk mee kan doen; een hellingbaan die “net te schuin” is, sluit vanzelfsprekend meedoen uit.

Acht werkzame elementen (5-8)

5

Er wordt gestuurd op wederkerigheid in plaats van helpen

Bij initiatieven waar iedereen iets brengt en haalt is de inclusie het sterkst. Waar de ene groep vooral de andere helpt sluipt, onbedoeld, bevoogding in. Wederkerigheid ontstaat niet door mensen bij elkaar te zetten; ze vraagt ontwerp: geef iedereen een betekenisvolle rol in het geheel.

6

Taal wordt gebruikt als graadmeter en intstrument

Het taalgebruik liep in het onderzoek parallel met de mate van gelijkwaardigheid. Waar inclusie sterk is, is iedereen “bewoner”, “collega” of “iemand die werkt”; waar ze zwakker is, klinkt “cliënten en normale mensen”. Op sommige plekken is duidelijk: “er is geen hiërarchie, alleen verschil in verantwoordelijkheden”.

7

Een functie van regisseur is structureel geborgd

Elk initiatief draait op een dragende trekker of regisseur die contact organiseert en de visie bewaakt. en dat vraagt blijvende energie. Bijna alle initiatieven behandelen die rol als noodzakelijke voorwaarde en regelen er structurele financiering voor; inbedding in een grotere organisatie geeft die rol stabiliteit.

8

Gedeeld leiderschap en eigenaarschap is georganiseerd

Juist de meest inclusieve initiatieven delen zeggenschap expliciet: een bewonersbestuur en commissies bij een van de onderzochte organisaties. Bij een andere organisatie een “raad van oudsten” en heel bewust geen cliëntenraad”. Dat versterkt eigenaarschap bij deelnemers en vermindert de afhankelijkheid van één persoon.

Wat het verschil maakt

In alle zes initiatieven raken de werelden elkaar, maar niet overal even sterk. Vier patronen verklaren het verschil:

	Sterkere inclusie	Minder sterke inclusie
Focus	De alledaagse activiteit staat voorop; inclusie is uitkomst	Inclusie wordt apart georganiseerd via activiteiten en opdrachten
Contact	Dagelijks, ongepland, niet tijdgebonden	Projectmatig of seizoensgebonden; eindigt met de opdracht
Relatie	Iedereen brengt én haalt; wederkerigheid	“Helpen” als drijfveer; risico op bevoogding
Taal	Geen doelgroepentaal: buur, collega, iemand die werkt	“Cliënten en normale mensen”, “studenten met een beperking”

Geen van deze patronen maakt een initiatief “fout”. Maar wie de werelden verder wil laten vervagen, weet hiermee welke focus het verschil kan maken. Eén grens blijft: voor mensen met een beperking blijft er altijd een zekere afhankelijkheid; helpen is dan geen teken van ongelijkwaardigheid, maar deel van de relatie.

02

AANDACHTS PUNTEN & VALKUILEN

WAT MAAKT HET VOOR INITIATIEVEN MOEILIK

Eerlijk over de valkuilen

Let op

- Vrijwel geen enkel initiatief heeft structurele financiering voor het geheel; bijna allemaal moeten zij jaarlijks opnieuw financiering werven. Veel initiatieven “vechten elk jaar voor bestaansrecht”.
- Systemen denken in doelgroepen en sectoren; deze initiatieven werken er dwars doorheen. Een initiatief kreeg ondanks intensieve lobby geen onderwijsgeld (gestrand op regelgeving); Een ander paste in geen enkel subsidiehokje: zorg, cultuur óf onderwijs.
- Het jaarlijkse regelwerk kost tijd, energie en relationeel werk. Deze energie en tijd kan niet naar de deelnemers gaan.
- Afhankelijkheid van enkele dragende personen maakt een initiatief kwetsbaar.

Zo houden initiatieven zich overeind

- Zij zoeken inbedding in een grotere organisatie: die borgt in een aantal gevallen de regisseursrol.
- Zij spreiden rollen bewust. Sommige initiatieven creëren beleids- en managementfuncties en dragen taken over. Anderen verdelen verantwoordelijkheden breed, tot en met vrijwilligers.
- Zij sluiten goede, zakelijke contracten met samenwerkingspartners die de visie onderschrijven zoals scholen, corporaties, gemeente of de terreineigenaar. Zonder hen bestaat het initiatief niet.
- Zij blijven investeren in draagvlak en in de verbinding met de omgeving: een gemeenschap blijft niet vanzelf inclusief, ook niet na een goede start.

De initiatieven blijven inclusieve eilandjes in een samenleving waar inclusie nog niet vanzelfsprekend is. Vanuit die eilanden worden bruggen gebouwd, en bruggen vragen onderhoud en versterking.

DE KERN

Zes initiatieven - een conclusie

Inclusie lukt het best waar de aandacht er niet op ligt: waar goed buurschap, samen werken of gewoon naar school gaan voorop staat, verdwijnen verschillen naar de achtergrond.

Dagelijks, ongepland contact verbindt duurzamer dan projectmatige ontmoeting. Verdere dragende factoren: een heldere inclusievisie, een structureel geborgde regisseursrol, sturen op wederkerigheid in plaats van helpen, toegankelijkheid (fysiek, sociaal én financieel) en gedeeld eigenaarschap.

Deelname is voor iedereen betekenisvol. Mensen met een beperking krijgen een groter leven dan de zorgsetting: meer contact, groei in zelfvertrouwen, zelfstandigheid en vaardigheden. De extra begeleiding op de meeste locaties komt iedereen ten goede: de drempel om hulp te vragen wordt lager, ook voor wie geen beperking heeft.

De impact is het grootst voor mensen met een beperking: hun wereld wordt groter en zij voelen zich meer onderdeel van de samenleving.

Structurele financiering ontbreekt vrijwel overal; systemen denken in doelgroepen en sectoren, terwijl deze initiatieven daar dwars doorheen werken. Afhankelijkheid van enkele dragende personen maakt kwetsbaar.

Aanbevelingen zijn: ontschot de financiering, bied meerjarige in plaats van incidentele steun, erken en financier de regisseursrol, stimuleer doelgroepvrije voorzieningen en sluit aan bij het gewone dagelijkse leven. De initiatieven zijn inclusieve eilandjes met bruggen naar de samenleving - en bruggen vragen onderhoud.

COLOFON

Doorbreken parallele werelden

Samenvatting bij het onderzoek Doorbreken parallele werelden, deel II

Juni 2026

Onderzoek en tekst

Stichting De Omslag en Meetellen, in samenwerking het team van ervaringsdeskundige onderzoekers van Meetellen in Amsterdam. In opdracht van het ministerie van VWS, directie Langdurige Zorg.

Dit document is een samenvatting en niet bedoeld om de volledige nuance van het onderzoek te beschrijven. De volledige onderbouwing, casusbeschrijvingen en geleerde lessen staan in de [onderzoekrapportage deel II](#).

